
Školní pedagogika pro studující učitelství a speciální pedagogiky a logopedie

ŠKOLA,
VÝCHOVA,
VZDĚLÁVÁNÍ, VZDĚLÁNÍ,
VYUČOVÁNÍ, VÝUKA

Legitimizace požadavku pro studenty oboru speciální pedagogika absolvovat vybrané předměty tzv. společného základu na PdF MU
(školní pedagogika, pedagogická psychologie - 30 % kreditového objemu)

1. Profese speciálního pedagoga je regulovaná.
2. Požadavky na obsah jsou dány MŠMT ČR, Národním akreditačním úřadem a dalšími institucemi.
- 3. Pouze absolvování pedagogického základu jim umožňuje získat kvalifikaci.**
4. Studenti **musí absolvovat** studium v zákonem předepsané skladbě, jinak **nemohou působit v resortu školství** na poradenských pozicích (školské poradenské zařízení a školní poradenské pracoviště), jako vyučující pak můžete působit i v mateřských školách.
5. Studium zakládá kvalifikaci i pro **působení ve zdravotnictví** (nelékařské profese), v resortu práce a sociálních věcí (sociální služby, sociálněprávní ochrana dětí a mladistvých) nebo v resortu spravedlnosti.

K pochopení práce učitele pro následnou citlivou a vhodnou intervenci speciálního pedagoga jako budoucího partnera ke spolupráci.

Cíle dnešní konzultace

Studující:

vysvětlí pojetí Školní pedagogiky,
porozumí základní **terminologii** ke splnění
portfoliového úkolu:

-
1. RVP/ŠVP a jeho struktura, vzdělávací filozofie,
 2. Kurikulární činnosti učitele: učivo/vzdělávací obsah, cíle výuky, didaktická analýza učiva; výukové strategie, výukové metody, organizační formy, evaluace, příprava na výuku.

charakterizuje požadavky k ukončení předmětu;
uvede odborné zdroje ke studiu.

Texty ke studiu

Povinná:

Pasch, M., & al. (1998). *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál.

Vališová, A. & Kovaříková, N. (2021). *Obecná didaktika a její širší pedagogické souvislosti v úkolech a cvičeních*. Praha: Grada.

- Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině : jak pracovat s kurikulem / Autor: Pasch, Marvin
Vydáno: (1998) <https://katalog.muni.cz/Record/MUB01000441636>,
- k dispozici také na E-prezenčce – odkaz je v knihovním katalogu, přes UČO.

Doporučená:

Janík, T. (2021). *Vše pro výchovu – lekce z pedagogiky*. Brno: MUNI.

Kratochvílová, J. (2011). *Systém hodnocení a sebehodnocení žáků*. Brno: MSD.

Skalková, J. (2007). *Obecná didaktika*. Praha: Grada.

Fletcher - Wood, H. (2021). *Responzivní výuka*. Praha: Universum.

- <https://docplayer.cz/211769402-Na-pomoc-ke-zpracovani-portfolioveho-ukolu-ze-skolni-pedagogiky.html>

Christella D., Moody, Alane J. Stark, Georgea M. Langer, Trevor G. Gardner, Marvin Pasch

Obsah:

- návrh vzdělávacího programu,
- nové přístupy k evaluaci,
- výběr a realizace učebních činností,
- návrh tematického celku a vyučovací hodiny, induktivní, sociální a individuální formy práce,
- žáci postižení, nadaní, z odlišného etnika,
- klima třídy a kázeň,
- přehled programů pro řízení třídy.

PŘÍKLADY, CVIČENÍ, SCHÉMATA I OBRÁZKY.

Obecná didaktika

A JEJÍ ŠIRŠÍ PEDAGOGICKÉ SOUVISLOSTI
V ÚKOLECH A CVIČENÍCH

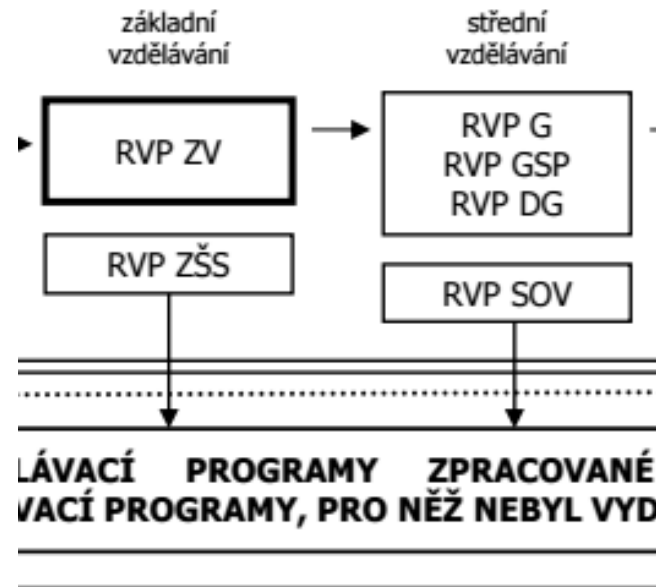

-
- Studijní text s potřebnými definicemi,
- množstvím úkolů k samostatnému řešení
 - příkladů z praxe,
 - doplňující texty, shrnutí tématu, klíčová slova a komentář s možným řešením úkolů
 - další rozšiřující informace.

NÁRODNÍ PROGRAM VZDĚLÁVÁNÍ

MOCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY

POJETÍ ŠKOLNÍ PEDAGOGIKY

VÝCHOVA, VZDĚLÁVÁNÍ, VZDĚLÁNÍ, ŠKOLA, VYUČOVÁNÍ, VÝUKA

https://www.google.com/search?sca_esv=566051098&sxsrf=AM9HkKIBEV99uGs18h6vVhVkv1-hKgMHbQ:1694941783087&q=%C5%A1kola&tbm=isch&source=lnms&sa=X&ved=2ahUKEwj095SXprGBAxUt_7sIHUKhDjgQ0pQJegQICRAB&biw=1280&bih=563&dpr=1.5#imgrc=oLi15K3noT0YhM

Školní pedagogika

Škola jako instituce...**teorie a praxe školy,**

Vzdělávací program, osnovy, učebnice, učitel, žák, ...**teorie a praxe kurikula,**

Vyučování, učení, příprava na výuku, učivo, výukové metody, pomůcky, hodnocení, ...**teorie a praxe výuky.**

<https://www.ped.muni.cz/pedagogika/standardy-aktual/>

Standard kvality
profesních kompetencí
studenta na
pedagogické praxi

Standard SZZ, hodnotící
kritéria.

Portfolio!

Požadavky k ukončení předmětu

Zkouška ze ŠP:

a) ústní zkouška/odborná rozprava nad portfoliovým úkolem, ověřování znalostí odborné terminologie je součástí zkoušky.

b) Okruhy ke zkoušce: [Interaktivní osnova \(muni.cz\)](https://muni.cz)

Školní pedagogika je klíčovou oblastí **SZZ**.

Výstup:

KS: nejpozději do 5.1.2025.

Informace: [Interaktivní osnova \(muni.cz\)](https://muni.cz)

konzultace **podle dohody**

Teorie a praxe kurikula v portfoliovém úkolu

ŠVP z hlediska školy, vyučovacího předmětu a filozofií vzdělávání

- Deklarovaná charakteristika školy:
- Deklarované principy/strategie/vize dle ŠVP:
- Prezentace vybraného aprobačního předmětu v ŠVP (učivo a výstupy):
- Srovnání s filozofiemi vzdělávání u Pasche et al. (2005).

Proč se vzděláváme?

Číst, psát,
počítat....
*mateřský jazyk,
matematika,
fyzika či krásná
umění*

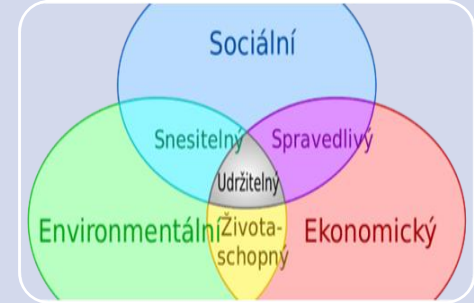
samostatné myšlení,
nikoliv na učení se
konkrétnímu
předmětu

příprava na dospělost a
na život v demokratické
společnosti

výuka musí být ‚šita na
míru‘

příprava budoucích
dospělých
iniciovat
společenské změny
a spolupracovat na
jejich realizaci

<p style="text-align: center;">Progresivismus</p> <p>sociální</p>	<p style="text-align: center;">osobní</p>	<p style="text-align: center;">Esencialismus</p>	<p style="text-align: center;">Rekonstrukcionismus</p>
--	--	---	---

Výuka připravuje žáka na život v demokratické společnosti.
 Výchova ke zdraví, rodinná výchova, prevence negativních sociálních jevů, citový, morální a charakterový rozvoj žáků...

Výuka "šita na míru" podle potřeb a zájmů žáků.

Škola předává znalosti, dovednosti a postoje, rozvíjí osobnost, "základní dovednosti" ve školních předmětech.

Připravovat budoucí dospělé členy společnosti na to, aby dokázali iniciovat společenské změny a spolupracovat na jejich realizaci.

Shrnutí

Esencialismus: důraz na poznatky z jednotlivých oborů;

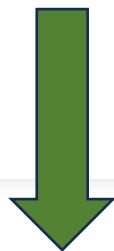

Progresivismus: důraz na vedení k samostatnému myšlení, nikoliv na učení se konkrétnímu předmětu a konkrétním poznatkům;

Rekonstrukcionismus: Důraz na zapojení žáků do občanských iniciativ a zaměření žáků na budoucnost a na změnu, kterou můžou dokázat.

Organizace a řízení, cíle a vzdělávací obsah, učební úlohy, učební klima a jejich odraz v kurikulárních činnostech učitele, (při tvorbě tematického plánu, přípravě na výuku, tvorbě vzdělávacího programu).

Výukové cíle	Didaktická analýza učiva/ vzdělávacího obsahu	Didaktická analýza učiva OPERAČNÍ/ učební úlohy	Výukové strategie
---------------------	--	--	------------------------------

Kurikulum a kurikulární činnosti učitele

Kurikulum

- to, co si má žák osvojit v rámci školního vzdělávání (ZV, SV,...).
- odpovědí na otázku: **CO – JAK – PROČ – S JAKÝM CÍLEM – ZA JAKÝCH PODMÍNEK A S JAKÝMI OČEKÁVANÝMI EFEKTY** si má žák ve škole osvojit, v čem se má rozvinout (Průcha, J. a kol., 2003).

Kurikulární činnosti učitele

- profesionální aktivity a s nimi spojené dovednosti, které učitel využívá při projektování výuky (tvorba tematického plánu, příprava na vyučování, tvorba vzdělávacího programu = psychodidaktická transformace učiva).
- práce s RVP a ŠVP, tvorba tematického plánu a příprava na výuku

<https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

Rámcové vzdělávací programy jako kurikulární dokument

- <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>
- [RVP ZV 2023 zmeny.pdf \(edu.cz\)](#)

- Vzdělávací **oblast**: Člověk a příroda
- Vzdělávací **obory**: Fyzika, Chemie, Přírodopis a Zeměpis.
- Očekávané **výstupy**.
- Vzdělávací **obsah** vzdělávacího oboru - učivo.

(s. 69)

SMĚSI - Očekávané výstupy

Žák

- CH-9-2-01 rozlišuje směsi a chemické látky
- CH-9-2-02 vypočítá složení roztoků, připraví prakticky roztok daného složení
- CH-9-2-03 navrhne postupy a prakticky provede oddělování složek směsí o známém složení; uvede příklady oddělování složek v praxi
- CH-9-2-04 rozliší různé druhy vody a uvede příklady jejich výskytu a použití, uvede příklady znečišťování vody a vzduchu
- **Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:**
 - žák CH-9-2-01p pozná směsi a chemické látky
 - CH-9-2-02p rozezná druhy roztoků a jejich využití v běžném životě
 - CH-9-2-04p rozliší různé druhy vody a uvede příklady jejich použití, uvede zdroje znečišťování vody a vzduchu ve svém nejbližším okolí

Učivo

Směsi – různorodé, stejnorodé roztoky;

- hmotnostní zlomek a koncentrace roztoku;
- koncentrovanější, zředěnější, nasycený a nenasycený roztok; oddělování složek směsí (usazování, filtrace, destilace, krystalizace, sublimace)

Voda – destilovaná, pitná, odpadní; výroba pitné vody; čistota vody

Vzduch – složení, čistota ovzduší, ozonová vrstva

<https://gymnaziumvodnany.cz/2020/09/01/tematicky-plan-1-vg/>

Didaktická analýza učiva (pojmová, operační, mezipředmětová)

- analytická myšlenková činnost učitele nad učební látkou (tématem), aby objevil a realizoval veškerý její **výchovný a vzdělávací potenciál**.
(podle J. Skalkové).
- **projektová a hodnotící činnost učitele**, který při přípravě na hodinu zvažuje výchovný a vzdělávací potenciál učiva.

Učivo

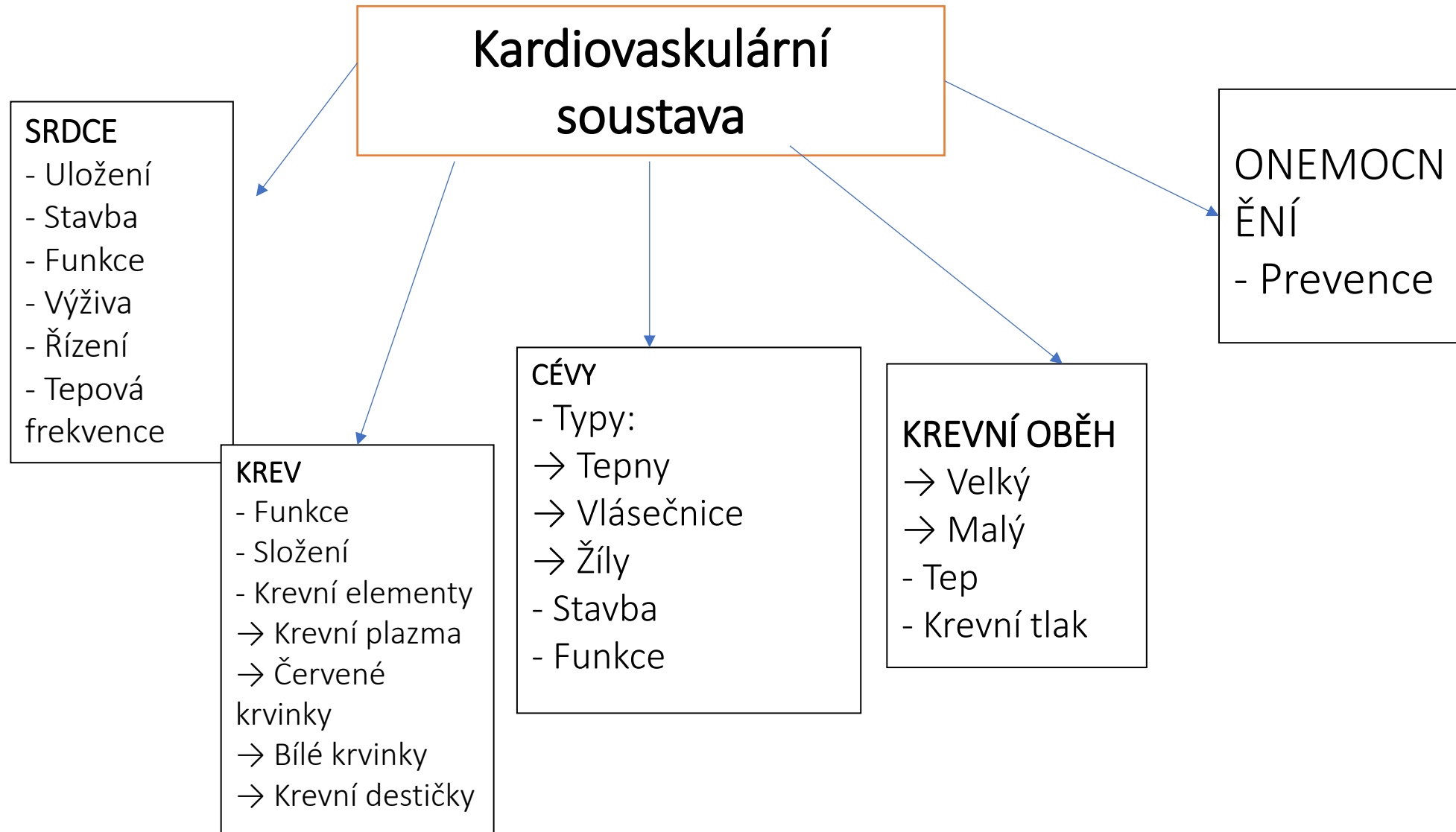
Příklad: Vzduch – složení, čistota ovzduší, ozonová vrstva

- **poznatky** (definice, data, poučky, zákony, pravidla, reálie), jejichž osvojením se v žákově poznatkové sféře vytvoří **vědomosti**;
- **činnosti** (aktivity, cvičení, trénink, výkony), jejichž opakovaným prováděním se dosáhne určitých žádoucích **dovedností** v intelektuální, motorické nebo psychomotorické úrovni žáka, v některých případech (při větším počtu opakování) i zautomatizovaných struktur, tj. návyků;

Učivo

- **logické operace** a myšlenkové pochody a postupy k pochopení nového učiva a jeho souvislostí; mají formativní význam, učí žáka **myslet** a **hledat** řešení a postupy;
- **výchovné momenty**, obohacující a rozvíjející **emotivní sféru** člověka, prožívání citů a emocí, estetických vjemů a prožitků;
- **volní prvky** k rozvíjení určité míry snahy, **vytrvalosti** a **vůle** k pochopení nového a k překonání překážek.

DIDAKTICKÁ ANALÝZA UČIVA

Struktura učiva

Pojmy (kategorie nebo třídy věcí či myšlenek se společnými nejdůležitějšími /podstatnými/ vlastnostmi); konkrétní, abstraktní; 1 -2 slova

Generalizace (zobecnění) = výrok, který vyjadřuje vztahy mezi 2 nebo více pojmy; souvětí (př. Dělení je operací inverzní k násobení)

Fakta (informace o jednotlivých skutečnostech – o lidech, věcech, konkrétních místech, o události..,).

OBĚHOVÁ SOUSTAVA

Pojmy: *Krev, červené krvinky, bílé krvinky, krevní destičky.*

Fakta: V těle máme 5-6l krve. Každý člověk má krev určité krevní skupiny.

Generalizace: Počet krevních destiček ovlivňuje srážení krve.

Výukový cíl

Zamýšlený a očekávaný výsledek, k němuž učitel v součinnosti s žáky směřuje, tzn. „směr“ či „směřování“ k něčemu a predikuje „změnu“, zvyšuje **motivaci** žáků k učení (Skalková, 1999).

Je formulován „v jazyce žákova výkonu“ – „co má žák umět udělat“.

To, co si mají z výuky žáci „odnést“ (nikoli to, co chce učitel „odučit“).

Požadavky na formulaci výukového cíle

Formulován „**v jazyce žákova výkonu**“ – „co má žák umět udělat“. To, co si mají z výuky žáci „odnést“ (nikoli to, co chce učitel „odučit“).

- **přiměřený** (věku a možnostem žáků),
- **kontrolovatelný** (vyjádřený jako pozorovatelná činnost žáka, užití tzv. **aktivních sloves** – viz Bloomova taxonomie cílů aj.),
- **konzistentní** (prostupný – nižší cíle směřují k dosažení vyšších a naopak),
- **jednoznačný** – formulace cíle by neměla připouštět různé interpretace.

Struktura cílů

- **Kognitivní – intelektuální** (*znalosti a kognitivní dovednosti*), např. Žák vysvětlí rozdíl mezi nerostem a horninou.
- **Psychomotorická** - dovednosti týkající se smyslového vnímání, pohybů a vzájemné koordinace vjemů s pohyby atd. , např. Žák zhotoví model, Žák nakreslí schéma krevního oběhu...
- **Postojová - afektivní – výchovná** - zájmy, pozornost, estetické cítění, morální postoje, pocity, názory a hodnoty. Např. Žák ocení význam/důležitost, vnímá estetickou hodnotu uměleckého díla...
- **Sociální** – komunikace, spolupráce. Např. Žák spolupracuje ve skupině na úkolu z projektu.

Struktura cílů kognitivních – intelektuálních (pro oblasti znalostí a kognitivních dovedností)

Žák popíše trasy objevných plaveb a jejich průběh s využitím mapy.

Žák objasní příčiny kolonizace.

Žák uvede tři výhody naftového motoru oproti motoru benzínovému (Petty, 2013, s. 394).

Žák vysvětlí rozdíl mezi mlhou, oparem, smogem a mrakem (Petty, 2013, s. 394).

Žák posoudí důležitost krevního oběhu pro život.

Žák diskutuje o významu objevných plaveb.

V čem spatřujete rozdíl?

S pomocí mapy objasní trasy objevných plaveb a jejich průběh.

Zdůvodní příčiny kolonizace.

Žák vysvětlí stavbu a funkci jednotlivých částí kardiovaskulární soustavy.

Žák zdůvodní význam srážení krve.

Žák nakreslí a popíše stavbu stěn jednotlivých typů cév.

Žák nakreslí jednoduché schéma krevního oběhu.

Žák posoudí důležitost krevního oběhu pro život a diskutuje o ní se spolužáky.

Popíše důsledky zámořských objevů, jejich ne/prospěšnost pro lidstvo.

Vyjmenuje významné státy a osobnosti pro kolonizaci.

Nejčastější chyby při formulaci výukového cíle

- Příliš obecná formulace:

Žák se má naučit rovnice

- Záměna výukového cíle s obsahem výuky: *Fotosyntéza.*

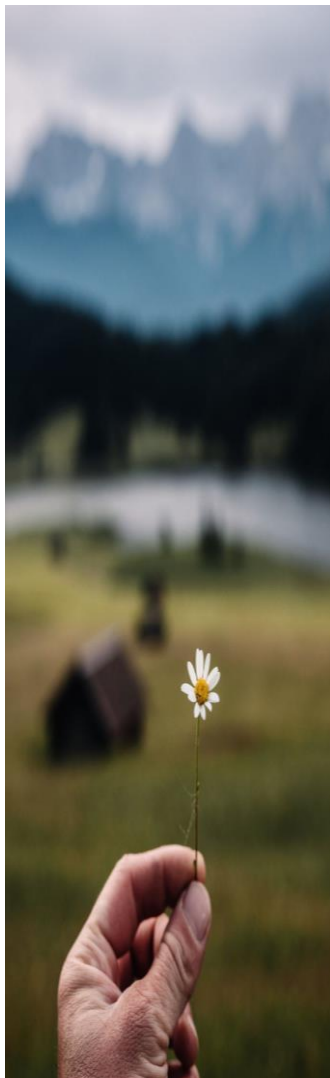
- Formulace v podobě činnosti učitele:

Provedu pokus s vodou.

Náročnost výukových cílů

- **Bloomova taxonomie** – kognitivní náročnost
(zapamatování – pochopení – aplikace – analýza – hodnocení – tvořivost).
- **H. Dave** – psychomotorická doména (dovednosti)
(nápodoba – cvičení – zpřesňování – koordinace – automatizace).
- **Kratwohl** a kol. – afektivní doména (vnímání – reakce – ocenění – organizování – zvnitřnění).
- [Taxonomie | Studentům pedagogiky \(skolni.eu\)](#)
- [Microsoft Word - Vyukove cíle I \(muni.cz\)](#)

„Dívej se hned od začátku k cíli. Ukaž ho i žákovi, aby dívaje se sám kam směřuje, získal naději, že k němu může sám dojít a sám dojít chtěl. ..

Nezačínej učit toho, kdo není připravený k tomu, aby byl vyučovaný.“

Cíl sám o sobě má výraznou motivační funkci.

Zákonitosti učení říkají: žák musí vědět čeho a proč má učením dosáhnout, během učení musí být informovaný, jak se k požadovanému cíli blíží (hodnocení výkonu), musí být odměněn za každý dílčí i konečný úspěch (sebehodnocení).

„Cílů si všímej víc než prostředků. Prostředky jsou totiž pro cíl, vůbec ne pro sebe samé a k prostředkům se zpravidla přidává to, co nesměruje k cíli a neumožňuje ho lépe rozeznat.

*..Když se neustále hledí k cíli, můžeme se vyhnout pokřivením (zátáčkám)“
(Komenský).*

Didaktická analýza učiva - operační

Činnosti (operace, aktivity) žáků v hodině k dosažení cílů výuky jsou předmětem **operační analýzy**;

Každá **činnost žáků** je navozena dobře promyšlenými **učebními úlohami**.

Učební úlohy:

- všechna učitelova zadání, respektující výukový cíl:

a) úkoly,

b) otázky,

c) aplikační úlohy.

Didaktická analýza učiva jako operacionalizace cíle

Vytváření soustavy konkrétních **učebních úloh** (zadání) v plném znění ve 2. os., splňující požadavky:

typy úloh pro rozmanité způsoby poznávání a učení (viz Bloomova taxonomie),

směřující k vymezeným cílům hodiny (tématu) a autentickému učení,

diferencované úlohy pro různé typy žáků, pro různé formy výuky

gradace úloh.

Autentické učení (Pasch, 1998, s. 149, Kalhous; Obst 2002, s. 168, Kovaliková 1995, s. 183, 137)

„Skutečné“ učení – učení NĚČEMU (nikoli O NĚČEM):

- “opravdové” učení; neučíme se “jakože něco děláme” (akademicky), ale v situacích reálného života,
- Je založené na bádání, zkoumání;
- **Autentickým produktem** - zpracování nějakého tématu a jeho prezentace v podobě plakátu, posteru, nástěnky nebo výstavy.

Učební úlohy a jejich kognitivní náročnost podle B. Blooma

1. Úlohy na zapamatování a znovupoznání:

Cílová kategorie: ZNALOST – žák si vyvolává nebo znovupoznává informace:

- vyjmenuj;
- řekni (popiš),
- co je jako...;
- řekni kdy...;
- řekni kdo...;
- udělej seznam;
- spoj...;
- najdi...;
- zarecituj...;
- řekni kolik...

2. Úlohy na porozumění

Cílová kategorie: POROZUMĚNÍ – žák chápe informaci a umí ji přednést v jiné formě:

- řekni, co znamená...;
- vysvětli...;
- řekni hlavní myšlenku...;
- řekni pořadí...;
- řekni proč...;
- ukaž...;
- znázorni vztah...;
- vysvětli definici...

Změna jedné podoby vyjádření do jiné (např. číselná v písemnou), napsat krátké shrnutí, vybrat hlavní myšlenku, vysvětlit vztah mezi dvěma myšlenkami apod. Zařazování, rozlišování apod.

3. Úlohy na aplikaci

Cílová kategorie: VYUŽTÍ (APLIKACE) - žák řeší problém s použitím informace a vhodného zobecnění; aplikování postupu na známý, neznámý úkol. Určit v jakých situacích je vhodné použít, provádět, užít:

- změň...;
- použij jiným způsobem...;
- ukaž, jak udělat...;
- předved' (zdramatizuj)...;
- nakresli obrázek, který ukazuje, jak...;
- dej příklad...;
- uveď důvod...;
- řekni, jak je... použito v tomto případě;
- řekni, co tě napadá při pohledu na tu věc?
- vykonej...
- zaveď...;
- použij...

4. Úlohy na analýzu

Cílová kategorie: ANALÝZA - žák rozděljuje, odděluje informace do jednotlivých částí podle nějakého kritéria nebo úhlu pohledu:

- roztřídí do skupin...
- řekni, v čem jsou... a ... stejné (jiné)
- popiš, jak a proč ... se stalo...
- řekni, co je pravdivé (nepravdivé, skutečné, přesvědčivé)
- rozliš podstatné a nepodstatné části
- zjistí, z čeho se skládá... (jak prvky zapadají do struktury)
- uved' argumenty pro a proti...
- vytvoř schéma...
- naznač strukturu...
- uved', z čeho se to skládá...
- rozliš...
- uspořádej...
- analyzuj...

5. Úlohy na syntézu /tvořivost

Cílová kategorie: SYNTÉZA – žák řeší problém tím, že spojuje informace, což vyžaduje originální, tvořivé myšlení:

- řekni (napiš) nové vyprávění o...
- vytvoř...
- uprav nově ...
- postav (zkonstruuuj)...
- řekni, co jiného by mohl dělat ...
- řekni, jak udělat lepší ...
- kombinuj ...
- předstírej, že...
- co myslíš, že bude dál

6. Úlohy na hodnocení

Cílová kategorie: HODNOCENÍ – žák posuzuje informace vzhledem k zavedeným standardům nebo podle určitých kritérií, zaujímá stanoviska:

- řekni, proč je ... horší (lepší, spravedlivější atd.)
- řekni, proč souhlasíš (nesouhlasíš) s ...
- co bys dal na 1., 2., 3. místo...
- rozhodni...
- řekni, co se stane...
- shrň...
- dokaž... argumentuj...
- posud'...
- urči stanovisko...
- zkontroluj správnost...
- zhodnoť...
- vyslov vlastní názor
- vyber nejlepší řešení a zdůvodni...

7. Úlohy vedoucí k tvorbě originálních produktů

Cílová kategorie: TVŮRČÍ ČINNOST – žák vytváří originální produkty na základě vlastního nápadu nebo pokynů učitele

- navrhni, co se z ... dá vytvořit
- vytvoř...
- naplánuj...
- vymysli způsob...
- navrhni...atd.

Výukové strategie (Pasch 1998, s. 195).

Promyšlené způsoby vedení výuky optimální v **konkrétní třídě**, pro **konkrétního učitele** a **konkrétní učivo** (téma, předmět) pro dosažení vytyčených cílů výuky,

tzn. adekvátní kombinaci **metod, forem, prostředků a podmínek výuky** → tj. **výukových strategií**.

Základní strategie výuky

DEDUKTIVNÍ

INDUKTIVNÍ

SOCIÁLNĚ
ZPROSTŘEDKOVANÁ VÝUKA

Deduktivní strategie

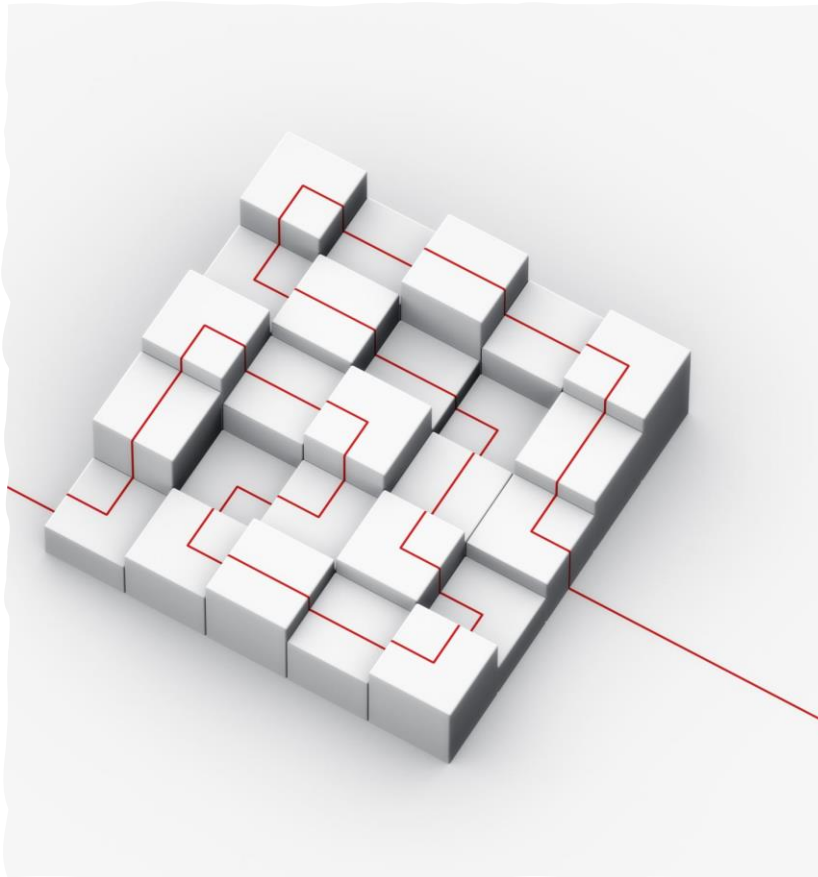

- Typická pro transmisivní školu (ale také nepostradatelná) – „jasný cíl a účel“, učitel „má vše pod kontrolou“.

Schéma:

- Výklad – vysvětlení (nový pojem, definice, vzorec) – hotový poznatek
- Předvedení, procvičení v příkladech („řízené procvičování“)
- Aplikace v úkolech („znalost“, porozumění)
- Zhodnocení výsledků, ověření znalostí (žák umí - neumí)

Induktivní výuka (problémová) – autentické učení

- Typická pro konstruktivistické pojetí výuky, umožňuje budování poznatků „zevnitř“ (**od prekonceptů**), rozvíjí metakognitivní schopnosti dětí (učit se).

Schéma:

- Problém – **bádání, zkoumání, přemýšlení, hledání řešení**
- Objevování významu pojmu nebo teorie
- Použití, ověření v autentických situacích
- Vyhodnocení výsledků a postupů

Sociálně
zprostředkovaná
výuka

Žáci se učí společně a od sebe
navzájem.

Kooperativní učení

Simulace

Hraní rolí

Výukové metody

Švec, v. Maňák, J. (2003). *Výukové metody*. Brno: MU.

Kalhous, z., Obst, O. (2002). *Školní didaktika*. Praha: Portál.

Lerner, I. J. (1986). *Didaktické základy metod výuky*. Praha: SPN.

Výuková metoda

- Cílevědomý a záměrný postup, kterým učitel reguluje učení žáků při vyučování.
- Způsob záměrného uspořádání činnosti učitele a žáka (cesta) směřující k danému výukovému cíli.
- Způsob uspořádání učiva ve vyučovacím procesu.

Výuková metoda

Soubor vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáků/základních strukturní prvků.

Složky:

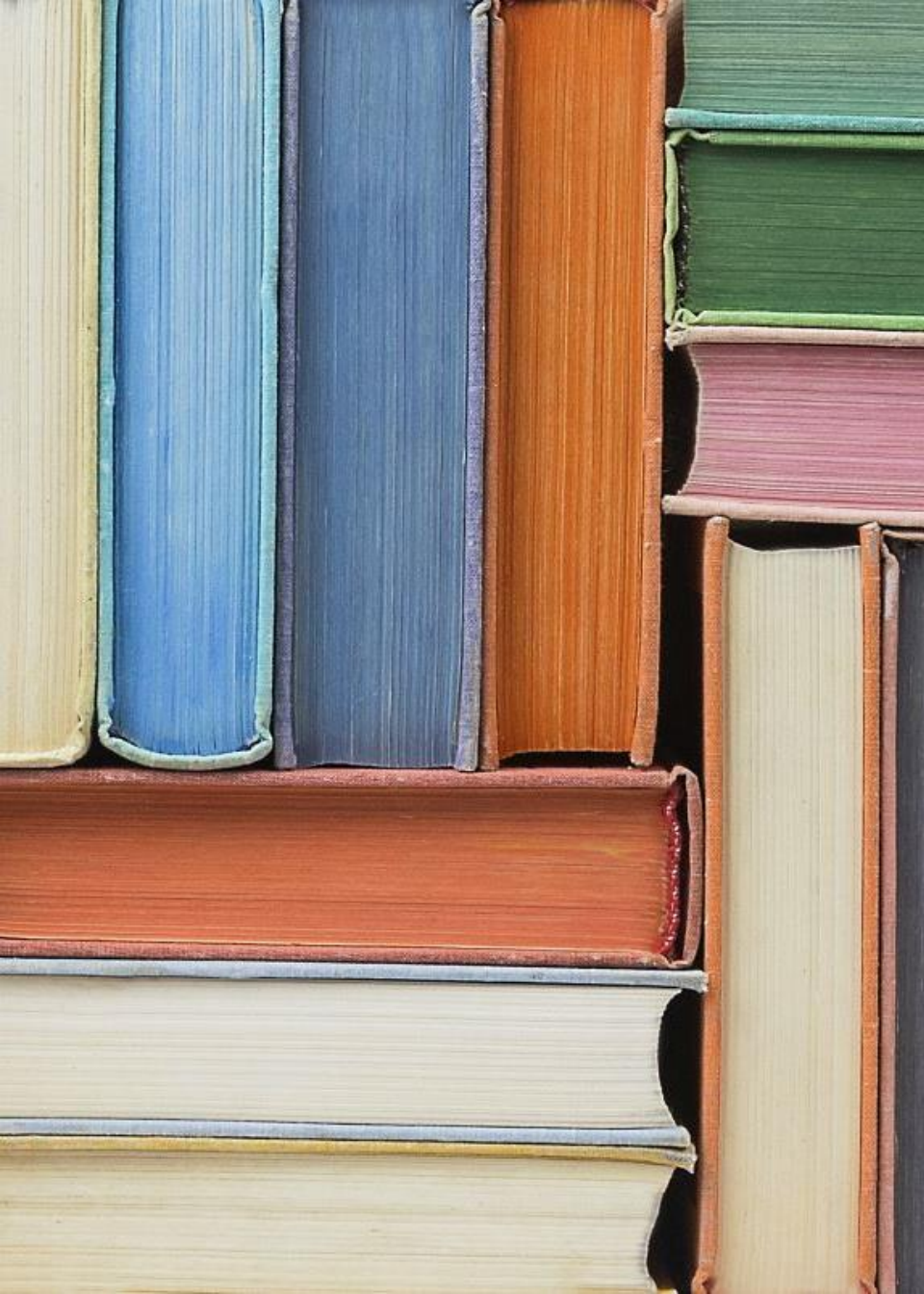
- motiv činnosti, cíl činnosti, plánování činnosti, operativní obraz činnosti (tj. jak by měla činnost konkrétně vypadat), úkony činnosti (tj. její praktická realizace),
- zpracování průběžných informací o správnosti, přiměřenosti, funkčnosti činnosti, rozhodování (v průběhu činnosti – odezvy druhých, např. reakce žáků),
- kontrola výsledků činnosti (vyučování i učení), korekce dalšího jednání (činnosti).

Dělení výukových metod (LERNER, I. J. (1986). *Didaktické základy metod výuky*.

Praha: SPN)

- **Metoda informačně receptivní:** předávání hotových informací
- (výkladem, vysvětlováním, popisem, ilustrací, učebnicemi, pokusy, videoprogramem, filmem apod.), osvojení poznatků závisí na žákových
- schopnostech, zkušenostech a vlastnostech.
- **Metoda reproduktivní:** učitel konstruuje učební úlohy, řídí a kontroluje
- plnění učebních úloh, nevede k tvůrčí činnosti, žáci reprodukují poznatky, řeší typové úlohy, záměrně či nezáměrně si zapamatovávají.

- **Metoda problémového výkladu:** učitel vytyčí problém a žák ho řeší sám; seznamuje se s logikou jednotlivých fází řešení, často převažuje nezáměrné zapamatování.
- **Metoda heuristická:** učitel konstruuje učební úlohy tak, aby pro žáky znamenaly určitou obtíž a vyžadovaly samostatné řešení některých fází, aktivita učitele a žáků v rovnováze.
- **Metoda výzkumná:** žák hledá samostatně řešení pro celistvý problémový úkol, stanoví si posloupnosti jednotlivých etap řešení, samostatně studuje; učitel sestaví (vybere) vhodné učební úlohy, kontroluje průběh řešení, ale jeho aktivita v procesu výuky ustupuje do pozadí.

Dělení metod (Maňák, Švec, 2003)

- 1. Klasické výukové metody
- 1.1. Metody slovní
 - 1.1.1. Vyprávění
 - 1.1.2. Vysvětlování
 - 1.1.3. Přednáška
 - 1.1.4. Práce s textem
 - 1.1.5. Rozhovor

1.2. Metody názorně- demonstrační

1.2.1. Předvádění a pozorování

1.2.2. Práce s obrazem

1.2.3. Instruktaž

1.3. Metody dovednostně- praktické

1.3.1. Napodobování

1.3.2. Manipulování, laborování
a experimentování

1.3.3. Vytváření dovedností

1.3.4. Produkční metody

2. Aktivizující metody

2.2 Metody heuristické, řešení problémů

2.3 Metody situační

2.4 Metody inscenační

2.5 Didaktické hry

2.6 Metody diskusní

3. Komplexní výukové metody

3.1. Frontální výuka

3.2. Skupinová a kooperativní výuka

3.3. Partnerská výuka

3.4. Individuální a individualizovaná výuka, samostatná práce žáků

3.5. Kritické myšlení

3.6. Brainstorming

3.7. Projektová výuka

3.8. Výuka dramatem

3.9. Otevřené učení

3.10. Učení v životních situacích

3.11 Televizní výuka

3.12. Výuka podporovaná počítačem

Jak pracujete
s textem při
studiu?

Žák dokáže:

- **vyčlenit a označit v textu** (podtržením, barevným zvýrazněním) **klíčové informace a hlavní myšlenky**
- stanovit **vztah mezi** těmito **informacemi** (pojmy)
- **uspořádat** **klíčové informace** podle určitého kritéria
- **vyjádřit** uspořádané **informace graficky**
- prezentovat **obsah** textu **vlastními slovy**
- **zaujmout** k hlavním myšlenkám textu **vlastní stanovisko**
- **zformulovat otázky** k textu
- **doplnit text** vlastním hodnocením, **komentářem**

Vybrané metody kritického myšlení

Metoda I.N.S.E.R.T.

- Podvojný deník
- V-CH-D
- Zpřeházené věty
- Myšlenková mapa
- Volné psaní

Metoda I. N. S. E. R. T.

I	interactive	interaktivní
N	noting	poznámkový
S	system for	system pro
E	effective	efektivní
R	reading and	čtení a
T	thinking	myšlení

Co znamenaají značky

„√“ - potvrzuje to, co již víme

- mínus tam, kde je informace, která je v rozporu s tím, co jsme si mysleli, že víme

+ plus tam, kde v textu narazíme na zajímavou novou informaci

? otazník tam, kde něčemu v textu nerozumíme nebo kde bychom rádi měli další informace

<https://dum.rvp.cz/materialy/zastupci-ptaku-metodou-i-n-s-e-r-t.html>

Podvojný deník

Působení textu na žáka - co pozitivně, negativně a proč?
Nad textem přemýšlí a vytváří další otázky.

Postup:

- Žáci si na papír nakreslí velké **T**.
- **Na levou stranu** - část textu, která silně zapůsobila nebo připomněla vlastní zážitek, nebo tvrzení, s nímž se neztotožňují.
- **Na pravou stranu** napíše komentář právě ke svým poznámkám na levé straně.
PROČ? Co je přimělo napsat právě ji? Co jim to připomnělo? Jakou další otázku to v nich vyvolalo?
- CO na mě zapůsobilo? S čím nesouhlasím.
- Komentář PROČ; Jaké otázky to ve mně vyvolalo.

Podtrhávání klíčových pojmu/hlavních myšlenek

- zachytit a podtrhnout (barevně) nejdůležitější informace;
- z podtrhaných vět tvořit si vlastní poznámky;
- nejjednodušší varianta = přepsat podtrhané věty či hesla.
- náročnější varianta = převedení vět do sousloví a hesel (tj. přemýšlet o jejich významu a snažit se je slovně redukovat, ovšem nikoli na úkor smyslu).

Metoda V-CH-D

V

Víme

CH

Chceme vědět

D

Dověděli jsme se

- **VÍME**

- ptáme se žáků, **co** k danému tématu **vědí** oni sami (klíčová fakta)

- **CHCEME VĚDĚT**

- co dalšího se žáci k danému tématu **chtějí dozvědět** – co je zajímavá

- **CO JSME SE DOZVĚDĚLI**

- když žáci dočtou text (tvoří si poznámky – podtrhávání, výpisky), zapíší nové informace, které **se dozvěděli**.

Zpřeházené věty/zpřeházené odstavce

K porozumění textu:

- žáci seřazují jednotlivé informace podle určitých pravidel (tematických, časových).
- vhodné do motivační části vyučování, kdy se žáci aktivně zapojují do dešifrování nového tématu.

Postup techniky:

- Jednotlivé lístky jsou zpřeházené. Žáci je musí nejprve přečíst samostatně. Následně se je skládají podle logické návaznosti.
- žáci vymýšlí pro jednotlivé odstavce nadpisy (hesla či věty, které nejlépe vystihují obsah odstavce).
- [vy-12-inovace-18-stare-povesti-ceske.pptx \(live.com\)](https://www.live.com/presentation/12-inovace-18-stare-povesti-ceske.pptx)

Volné psaní

[Metodou volného psaní
přijdete na kloub
mnoha problémům |
ProNáladu.cz
\(pronaladu.cz\)](#)

[https://www.pancelcin
o.cz/tajemstvi-volneho-
psani/](https://www.pancelcin
o.cz/tajemstvi-volneho-
psani/)

prostor pro vyjádření znalostí a pocitů (fyzické potíže – bolest hlavy, únava,...) i emotivních postřehů (nezájem, radost, smutek...).

Prioritně jde o obsahovou stránku textu (žákovy myšlenky, znalosti, postřehy, atd.).

Postup volného psaní:

V počátcích nácvičku je dobré žákům určit slova, která by měl text obsahovat.

V dalším období už ponecháme na vlastním rozhodnutí.

Nutné je vymezení času, který musí žáci vždy dodržet.

Hodně zdaru

Ať se vám daří najít
výukovou metodu,
která přinese efekt a
radost žákům i Vám.

Úspěšné
při zpracování úkolu.

Hana Horká

